

Hundens inre liv

Det kommer hela tiden nya kunskaper om hur hundar tänker, känner och kommunicerar med oss människor. Per Jensen är professor i etologi på Linköpings universitet och har forskat om hundars inre liv i trettio år.

TEXT: ANN-CHRISTIN MATHIASSEN

★ Per Jensen menar att mycket av den moderna forskningen bekräftar det som vi människor redan känt på oss när det gäller vårt älskade husdjur. Många hundägare berättar om den tillgivenhet och kärlek deras hund visar, och nu har det klarlagts att det känslomässiga bandet mellan hund och människa är starkare än man tidigare trott.

– Man kan likna det vid anknytningen mellan förälder och barn. Genom ögonkontakt ökar må bra-hormonet oxytocin hos både hund och människa. Det är ett system som sätts i gång när två individer ska knyta sociala band med varandra, förklarar Per Jensen.

Från varg till hund

Hunden är vårt allra första husdjur och som ett resultat av en lång resa tillsammans har vi fått en mycket stark relation till varandra.

De första hundarna tämjdes redan för 15 000 år sedan när människan ännu var jägare och samlare. Människan tog till sig vargar och började styra över deras reproduktion.

Man avlade på förmågan att samspeka, det vill säga de individer som var lättast att ha att göra med prioriterades, och på bara 10 till 20 generationers avel hade vi fått en hund i stället för en varg.

– Forskare har tittat på dna och sett att det är sydkinesiskt varg-dna i alla hundar på jorden. Alla hundar, från den minsta chihuahua till den största grand danois, härstammar från några få varghonor i Sydostasien, berättar Per Jensen.

Alla hundar, från den minsta chihuahua till den största grand danois, härstammar från några få varghonor i Sydostasien.

FOTO: JONAS HÄGLUND

Hunden har förlorat vissa av vargens egenskaper på bekostnad av att den tämjts. Den är till exempel inte lika smart längre. Man har gjort experiment där man ställt fram en svart och en vit burk och hela tiden lagt godis i den svarta. En varg lär sig då snart att den bara behöver titta i den svarta burken, medan en hund fortsätter att gissa gång på gång.

Men om en människa visar vilken burk hunden ska gå till, då förstår hunden detta. Det gör inte en varg. Människa och hund kan utträta saker tillsammans och har fantastiska möjligheter till samarbete och samspel.

– Hunden knyter an till människor på ett sätt som inga andra husdjur gör. Den vänder sig om och tittar på människan om den stöter på ett problem som den inte kan lösa, till exempel om en boll hamnat under soffan, förklarar Per Jensen.

Hundar kan känna skam

Hur ser då hundens känsloliv ut? Kan hunden känna "mänskliga" känslor som till exempel empati och skam? Per Jensen menar att det är svårt att komma nära hundens känslor. Hunden visar ett beteende, men vi vet väldigt lite

om ifall den verkligen känner något.

De mest grundläggande primära känslorna som rädsla och ilska är likadana hos både människor och hundar. Sekundära känslor däremot, som till exempel skam, kräver en mer komplex hjärna. Man måste kunna reflektera och förstå att ett visst beteende är fel. Skammen är något vi fått av evolutionen, det är en sociologisk mekanism som ska förhindra att individen bryter mot gruppens regler.

– Mycket tyder dock på att hundar faktiskt kan känna skam, säger Per Jensen. Det vet vi genom att studera deras beteende och mäta stresshormoner och puls i situationer där de gör förbjudna saker.

Per Jensen berättar om en undersökning där hundar lämnades ensamma med en korg i ett rum, efter uppmaning från ägarna att de absolut inte fick röra korven. När ägarna kom in i rummet igen kunde flera av dem se på sin hund om den hade tagit korven eller inte.

– Det är något i hundens beteende som avslöjar den. Det kan handla om subtila saker som att den flackar med blicken, undviker att titta på platsen där korven legat eller slickar sig lite mer om nosen än vanligt, säger Per Jensen.

Avslöjande svansviftningar

Hos både människor och hundar är hjärnan lateraliserad, det vill säga vi använder höger och vänster hjärnhalva på olika sätt. Hos hunden är vänster hjärnhalva lite mer aktiv när hunden bearbetar det som är positivt, och höger hjärnhalva när det är något som stressar den. Svansviftningen är en av de kroppsfunktioner som är lateraliserade och som kan avslöja vad hunden känner.

– Tittar man noga kan man se att svansen vickar lite mer åt ena hållet än det andra i olika situationer. Typiskt är att svansen börjar gå åt vänster när hunden upplever obehag, till exempel när domaren kommer fram under en ut-

Hunden knyter an till människor på ett sätt som inga andra husdjur gör.

FOTO: ÖRJAN KARLSSON

ställning. När ägaren sedan kommer slår svansviftningen om åt andra sidan.

Forskning har visat att hundar också är ganska bra på empati, det vill säga förmågan att leva sig in i en annan individs upplevelser och känslor. En ledsen människa kan få en empatisk person att själv bli ledsen och en empatisk person smittas lättare av gäspningar än andra. Även hundar smittas av gäspningar, inte bara från andra hundar utan ännu mer från människor, och då i synnerhet från människor de har en nära anknytning till.

En undersökning från Nya Zeeland ger ett starkt stöd till tanken på att hundarna verkligen kan känna empati och att empatin kan sträcka sig till en annan art, till exempel en människa. I experimentet lät man både människor och hundar lyssna till inspelningar av

tre olika ljud – spädbarnsgråt, spädbarnsjoller och vitt brus som inte har något med mänskliga ljud att göra. Under tiden registrerades hundarnas beteende och man tog salivprover för att mäta halten av stresshormonet kortisol.

Resultaten visade att stresshormonerna ökade lika mycket hos hundarna som hos människorna när de hörde spädbarnsgråten. Hundarna uppvisade också ett underkastande och blidkande beteende mot högtalaren när de hörde gråten, vilket inte var fallet när de hörde de andra ljuden.

Läs- och vårdhundar

I dag har man börjat ta vara på hundens empatiska förmåga i olika sammanhang. Man använder bland annat så kallade läshundar, där barn med läs-

svårigheter får läsa högt för en hund i stället för en vuxen.

Det blir också allt vanligare att man har hundar inom vården, där hundens uppgift är att skänka glädje och tröst till patienterna, lägga nosen i knät och låta sig klappas. Hundar är bra på att känna in ifall någon är stressad eller sorgsen, de reagerar snabbt på gråt och vill gärna vara nära den ledsne.

Per Jensen brukar säga att hunden är genomskinlig i sina känslor. Den visar vad den känner, fullt ut hela tiden, oavsett om det handlar om rädsla, glädje eller ilska.

– En hund kan inte ljuga. Det är det som är det fina. Och numera finns det också en vetenskaplig förklaring till varför det känns så skönt när vi umgås med våra hundar – det är helt enkelt oxytocinet som får oss att må bra! □